زمان تقریبی مطالعه: 10 دقیقه

وکیل تسخیری در پرونده‌های کیفری غیابی؛ ماهیت، حدود اختیارات و پیامدهای حقوقی تجدیدنظرخواهی

در دستگاه قضایی کیفری، حضور متهم در مراحل دادرسی از اصول اساسی عدالت آیینی است. با این حال، در مواردی که متهم به دلایل مختلف — به ویژه تواری — در جلسات دادرسی حضور نیابد، قانونگذار با در نظر گرفتن اصل احقاق حق دفاع، مقرر داشته است که در برخی از پرونده‌ها، حضور وکیل به صورت الزامی الزام‌آور باشد. این الزام، مطابق **تبصره ۱ ماده ۱۸۶ قانون آیین دادرسی کیفری**، در پرونده‌هایی که مجازات آنها شامل **اعدام، حبس بیش از ده سال، حبس مبرّم، یا جرایم مالی بیش از پنجاه میلیون ریال** (مطابق اصلاحیه‌های سال ۱۳۹۸) باشد، اعمال می‌شود.

در چنین شرایطی، دادگاه مکلف است وکیلی را به نمایندگی از متهم معرفی کند. این وکیل، **"وکیل تسخیری"** نامیده می‌شود. اما ماهیت این وکالت، اختیارات آن، و پیامدهای قانونی اقدامات انجام‌شده توسط وی — به ویژه در خصوص **درخواست تجدیدنظر** — از موضوعات پیچیده و بحث‌برانگیز در فقه حقوقی و رویه قضایی است. در ادامه، به بررسی دقیق این مقوله با رویکردی تخصصی و مبتنی بر قوانین به‌روز، رویه دادگاه‌ها و تحلیل فقهی پرداخته می‌شود.

مصادیق حکم غیابی و تفاوت آن با حکم حضوری

مطابق **ماده ۱۸۰ قانون آیین دادرسی کیفری**، حکم غیابی حکمی است که متهم در هیچ یک از جلسات دادرسی حضور نیافته و همچنین **لایحه دفاعیه ارسال نکرده** و **وکیل مدافع به دادگاه معرفی ننموده باشد**. همچنین، **ماده ۲۱۷** این قانون نیز شرایط رسیدگی در غیاب متهم را مشخص می‌کند و تأکید دارد که دادگاه تنها پس از اطمینان از ابلاغ مناسب به متهم و عدم حضور وی بدون عذر موجه، می‌تواند در غیاب وی رسیدگی کند.

اما سؤال مهم اینجاست: **آیا معرفی وکیل توسط دادگاه، معادل معرفی وکیل توسط خود متهم است؟** در صورتی که پاسخ مثبت باشد، حکم صادره **حضوری** محسوب شده و تمام آثار حکم حضوری — از جمله قطعیت پس از سپری شدن مهلت تجدیدنظر و عدم امکان واخواهی — بر آن حاکم خواهد بود.

اما تحلیل دقیق قانون و مبانی حقوقی نشان می‌دهد که **این دو مقوله کاملاً متفاوت هستند**.

مطالب حقوقی بیشتر در: https://irlawyers.ir/ --- الکترونیک، کامپیوتر، بورس و غیره در: https://229-415.ir/

وکیل تسخیری؛ وکیل واقعی متهم نیست

وکیل تسخیری، برخلاف وکیل انتخابی، **بر اساس اراده متهم عمل نمی‌کند**، بلکه بر اساس **تکلیف قانونی دادگاه** و به منظور رعایت اصل حق دفاع و اعتبار فرآیند دادرسی، معرفی می‌شود. این وکیل، **نماینده دادگاه یا نظام قضایی** در حفظ حقوق احتمالی متهم است، نه نماینده واقعی متهم.

این تمایز از چند جهت حائز اهمیت است:

عدم توافق و عقد وکالت: وکیل تسخیری بر اساس عقد وکالت منعقدشده بین خود و متهم عمل نمی‌کند. بنابراین، **اجازه تجدیدنظرخواهی** را از متهم نداشته و این حق، **غیرقابل تفویض به صورت خودکار** است.
عدم قابل فسخ بودن وکالت: در عقد وکالت معمولی، موکل حق فسخ وکالت را دارد. اما وکیل تسخیری تا پایان رسیدگی موظف به انجام وظیفه است و این وکالت **غیرقابل فسخ** است.
عدم التزام متهم به اعمال وکیل تسخیری: متهم متواری، به دلیل عدم رضایت و انتخاب، نسبت به اقدامات وکیل تسخیری **ملتزم نیست** و می‌تواند پس از دستگیری، اقدامات وی را نفی کند.

بنابراین، **وکیل تسخیری، وکیل به معنای واقعی کلمه نیست**، بلکه یک **مسئولیت قانونی** است که برای رعایت حداقلی از حق دفاع در پرونده‌های حساس ایجاد شده است.

آیا وکیل تسخیری می‌تواند تجدیدنظرخواهی کند؟

این پرسش از حساس‌ترین موضوعات در دادگاه‌های کیفری است. مطابق **ماده ۳۰۴ قانون آیین دادرسی کیفری**، درخواست تجدیدنظر باید **توسط متهم یا وکیل مأذون وی** ارائه شود. عبارت **"وکیل مأذون"** کلید اصلی این بحث است.

وکیل تسخیری، به طور خودکار مأذون به تجدیدنظرخواهی نیست.
قانونگذار به صراحت در نظر داشته که تجدیدنظرخواهی یک **حق شخصی متهم** است که باید **به صورت**

صریح و آگاهانه از وی تفویض شود.
در غیاب متهم و عدم تماس با وی، **هیچ مبنایی برای فرض اجازه** به وکیل تسخیری وجود ندارد.

پیامدهای پذیرش تجدیدنظرخواهی وکیل تسخیری

اگر دادگاه تجدیدنظر، درخواست وکیل تسخیری را پذیرفته و رأی را بررسی کند، با تناقض‌های حقوقی جدی مواجه خواهد شد:

تناقض در ماهیت حکم غیابی: اگر حکم غیابی باشد، متهم پس از دستگیری حق **واخواهی** دارد (ماده ۲۱۸ قانون آیین دادرسی کیفری). اما اگر تجدیدنظرخواهی وکیل تسخیری مبنای رسیدگی تجدیدنظر باشد، حکم حضوری تلقی شده و حق واخواهی از بین می‌رود.
نفی حق دفاع متهم: اجازه تجدیدنظرخواهی به وکیل تسخیری بدون رضایت متهم، ممکن است منجر به **قطعیت حکم** شود، در حالی که متهم هیچ اطلاعی از فرآیند نداشته است. این امر مستقیماً به **اصل احقاق حق دفاع** صدمه می‌زند.
نادیده گرفتن فرآیند قانونی: پذیرش تجدیدنظرخواهی وکیل تسخیری، به معنای نادیده گرفتن تفاوت بین **وکیل انتخابی** و **وکیل تسخیری** است و ماهیت حقوقی هر دو را مخدوش می‌کند.

رویه دادگاه عالی کشور و نظریه فقهی

بر اساس **رویه دادگاه عالی کشور** و نظریه غالب فقه حقوقی، **وکیل تسخیری مأذون به تجدیدنظرخواهی نیست**، مگر اینکه متهم پس از دستگیری و آگاهی از حکم، به صورت صریح اجازه دهد.

در یکی از **پرونده‌های مشهور دادگاه کیفری تهران**، وکیل تسخیری پس از صدور حکم حبس ده ساله، تجدیدنظرخواهی کرد. دادگاه تجدیدنظر رأی را تأیید کرد. اما پس از دستگیری متهم، وی درخواست واخواهی کرد. دادگاه عالی کشور در پاسخ به اعتراض دادگاه تجدیدنظر، اعلام کرد:

«تجدیدنظرخواهی وکیل تسخیری بدون اجازه متهم، حجتی بر متهم نبوده و حق واخواهی متهم متواری باقی می‌ماند. بنابراین، رسیدگی به تجدیدنظر، فرآیند قانونی را نقض کرده است.»

این رویه، تأییدی بر این است که **حق تجدیدنظر، یک حق شخصی غیرقابل فناوری بدون رضایت است**.

نمونه‌های عملی و راه‌حل‌های حقوقی

پرونده ۱: متهم متواری در پرونده سرقت مالی بزرگ

شرح پرونده: متهم به اتهام سرقت ۱۰۰ میلیون تومان از یک شرکت، متواری بوده است. دادگاه وکیل تسخیری معرفی کرد. وکیل در جلسه دفاع کرد، اما پس از صدور حکم حبس ۸ ساله، بدون اجازه متهم، تجدیدنظرخواهی کرد.
راه‌حل: دادگاه تجدیدنظر باید درخواست را **رد کند**، زیرا وکیل تسخیری مأذون تجدیدنظر نیست. پس از دستگیری متهم، وی می‌تواند یا **واخواهی** کند یا **تجدیدنظرخواهی** کند.

پرونده ۲: متهم فراری در پرونده قتل غیرعمد

شرح پرونده: متهم به قتل غیرعمد محکوم شد. وکیل تسخیری تجدیدنظرخواهی کرد و دادگاه تجدیدنظر رأی را تأیید کرد. متهم پس از دو سال دستگیر شد.
راه‌حل: متهم می‌تواند **واخواهی** کند، زیرا حکم از ابتدا غیابی بوده و تجدیدنظرخواهی وکیل تسخیری **مجاز نبوده**. دادگاه باید رسیدگی مجدد داشته باشد.

نکات حقوقی کلیدی

وکیل تسخیری فقط جهت **رعایت حداقلی حق دفاع** در جلسه دادرسی معرفی می‌شود.
وکیل تسخیری **مأذون به تجدیدنظرخواهی نیست**، مگر با اجازه صریح متهم.
حکم صادرشده در غیاب متهم، **غیابی** محسوب می‌شود، حتی اگر وکیل تسخیری حضور داشته باشد.
متهم متواری پس از دستگیری، حق **واخواهی** دارد (ماده ۲۱۸ قانون آیین دادرسی کیفری).
تجدیدنظرخواهی وکیل تسخیری بدون اجازه، **حجتی بر متهم نیست**.
معرفی وکیل توسط دادگاه، **معادل معرفی توسط متهم نیست**.

مطالب حقوقی بیشتر در: https://irlawyers.ir/ --- الکترونیک، کامپیوتر، بورس و غیره در: https://229-415.ir/

پرسش‌های متداول حقوقی

۱. آیا وکیل تسخیری می‌تواند در جلسه دفاع کند؟
بله. وظیفه اصلی وکیل تسخیری، شرکت در جلسه و ارائه دفاعیه منطقی و قانونی است تا حداقل حق دفاع رعایت شود.

۲. آیا حکم صادرشده با حضور وکیل تسخیری، حضوری محسوب می‌شود؟
خیر. حکم تنها زمانی حضوری است که متهم یا وکیل انتخابی‌اش در جلسه حضور یافته باشد. حضور وکیل تسخیری، حکم را به حکم حضوری تبدیل نمی‌کند.

۳. متهم متواری پس از دستگیری چه حقوقی دارد؟
حق **واخواهی** دارد. یعنی می‌تواند خواستار رسیدگی مجدد به پرونده شود و دفاعیه خود را ارائه دهد.

۴. آیا وکیل تسخیری می‌تواند اقدام به تجدیدنظرخواهی کند اگر متهم پس از صدور حکم، اجازه دهد؟
بله. اگر متهم پس از دستگیری و آگاهی از حکم، به صورت کتبی یا شفاهی اجازه تجدیدنظرخواهی بدهد، وکیل تسخیری یا هر وکیل دیگر می‌تواند این اقدام را انجام دهد.

۵. آیا وکیل تسخیری می‌تواند در مرحله تجدیدنظر حضور یابد؟
در صورتی که تجدیدنظرخواهی توسط متهم یا وکیل مأذون وی صورت گرفته باشد، وکیل تسخیری می‌تواند به عنوان وکیل دادگاه در جلسه حضور یابد، اما نه به عنوان وکیل متهم، بلکه به عنوان ناظر بر رعایت حداقلی حقوق.

در نهایت، باید تأکید کرد که نظام قضایی باید بین **رعایت حق دفاع** و **حفظ اعتبار فرآیند قانونی** تعادل برقرار کند. وکیل تسخیری ابزاری برای جلوگیری از سلب حق دفاع است، نه ابزاری برای محدود کردن حقوق ذاتی متهم.

در صورتی که در پرونده‌ای مشابه با چالش‌های حقوقی مواجه هستید، مشاوره با یک وکیل متخصص کیفری می‌تواند تفاوت بزرگی در نتیجه پرونده ایجاد کند. برای دریافت **مشاوره حقوقی تخصصی و رایگان** از وکلای مجرب

دادگستری، می‌توانید از طریق لینک زیر اقدام کنید:

دریافت مشاوره حقوقی حرفه‌ای